

## Motion till riksdagen 2012/13:Ju288

av **Jimmie Åkesson m.fl. (SD)**

# Särskilda åtgärder mot organiserad brottslighet

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en ny lag om deltagande i kriminell organisation (DIKO).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Rikskriminalpolisen utökade befogenheter att använda hemliga tvångsmedel i DIKO-fall, dvs. fall som rör organiserad brottslighet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Rikskriminalpolisen bör få huvudansvaret för att bekämpa organiserad brottslighet nationellt sett samt möjlighet att delegera sina befogenheter till lokala polismyndigheter eller motsvarande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Rikskriminalpolisen bör få ett eget anslag under utgiftsområde 4 i statsbudgeten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sekretessbestämmelser för information från andra myndigheter inte ska gälla när Rikskriminalpolisen eftersöker information vid DIKO-brott.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur en domstol vid DIKO-brott ska ha möjlighet att åtala och fälla en person utan att denna behöver bindas vid ett specifikt brott.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgat förverkande vid DIKO-brott.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisen ska få rätt att beslagta tillgångar utan krav på att gripa och frihetsberöva personen i fråga, om denna har skulder till kronofogden.

**Fel! Okänt namn på**

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att polisen ska kunna beslagta tillgångar som är misstänkta på så sätt att de indikerar en kriminell livsstil snarare än en icke-kriminell livsstil för en person i samma ekonomiska livssituation.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa kronvitnesssystem.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nolltolerans mot övergrepp i rättssak.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbättrat vittnes- och brottsoffskydd.

## Motivering

Med anledning av händelser i Malmö specifikt och utvecklingen i Sverige generellt hölls våren 2012 en debatt i riksdagen om organiserad brottslighet. Aktualiteten i denna fråga understryks även av Rikspolisstyrelsen som tagit beslut om att dagens situation är av ”särskild nationell angelägenhet”.

I den nämnda debatten presenterade vi ett program för att bekämpa den organiserade brottsligheten, särskilda metoder mot organiserad kriminalitet. Syftet med programmet är att kraftfullt slå ned mot den organiserade brottsligheten nu, innan den fått sådan utbredning att den blivit ett landsomfattande hot snarare än främst koncentrerad till vissa städer och områden. Det är också vår förhoppning att detta program inte bara ska förhindra framtida samhällsutbredning utan även eliminera flertalet av de kriminella nätverk och organisationer som redan är verksamma idag.

## Inledning

Vi föreslår att en ny lag införs som kriminaliserar delaktighet i organiserad brottslighet, kriminellt nätverk eller organisation; deltagande i kriminell organisation (DIKO). Vid polisens arbete med denna sorts brottslighet ska Rikskriminalpolisen (RKP) ges tillgång till utökade befogenheter. Bedömningen om huruvida dessa utökade befogenheter ska tillåtas ska brådskande göras av domstol där det efter ansökan av RKP ska intas en generös inställning. Rikskriminalpolisen ska kunna fatta interimistiska beslut. Vid rättegång ges domstolarna utökade möjligheter att fälla ledande personer eller nyckelpersoner i organiserad brottslighet samtidigt som konsekvenserna vid fällande dom blir mer långtgående än idag.

## Särskilda metoder mot organiserad kriminalitet

### Utökade befogenheter för hemliga tvångsmedel

Hemliga tvångsmedel är ett nödvändigt och effektivt verktyg för brottsbekämpande myndigheter att komma åt grov brottslighet i allmänhet och organiserad brottslighet i synnerhet.<sup>1</sup> Av olika skäl, inte minst integritetsaspekten, är användningen starkt reglerad. Även användning av information som tillkommer genom hemliga tvångsmedel regleras, bl.a. med avseende på överskottsinformation om andra brott än det tvångsmedlet beviljats för. Tyvärr är dessa brottsbekämpande verktyg alldeles för snävt reglerade för att kunna användas effektivt mot just organiserad brottslighet. Detta kommer till uttryck genom att effektiva tvångsmedel huvudsakligen beviljas för att utreda narkotikabrott eftersom det inte krävs en särskilt omfattande narkotikahantering för att uppfylla domstolens krav för användning.<sup>2</sup>

Vid misstanke om DIKO-brott behöver lagstiftningen modifieras så att tvångsmedlen kan användas mer effektivt genom en angreppsyta som slår mot hela den organiserade brottslighetens verksamheter.

Nya alternativa rekvisit bör tilläggas i de lagrum som reglerar samtliga hemliga tvångsmedel. Dessa rekvisit bör ha innebörden att hemliga tvångsmedel får användas utan villkor rörande straff, straffvärde, misstankesgrad och vikt för utredningen för att utreda DIKO-brott. Vidare bör alternativa rekvisit tilläggas i de lagrum som reglerar användning av överskottsinformation. Dessa bör ha innebörden att all överskottsinformation om samtliga brott som kan kopplas till DIKO får användas för utredning och bevisning. RKP ska även här kunna fatta interimistiska beslut.

Genom att underlätta användningen av dessa tvångsmedel ges rättsväsendet större möjligheter att komma åt organiserad brottslighet.

### Tillsynsmyndighet

För att säkerställa att de utökade befogenheter som ges RKP inte missbrukas ska en tillsynsmyndighet följa upp användningen av hemliga tvångsmedel i relation till DIKO-brottslighet. Tillsynsmyndigheten kan vara en som redan existerar eller om behov finns, en ny tillsätts.

### Rikskriminalpolisen huvudansvarig

Vi föreslår att Rikskriminalpolisen får fortsatt ansvar och tillhörande resurser för att bekämpa den organiserade brottsligheten i hela landet. Det är därmed även Rikskriminalpolisen som ska ha tillgång till de utökade befogenheterna enligt detta förslag och ska kunna delegera dessa till den lokala polismyndigheten eller motsvarande. För att underlätta och effektivisera ska den sekretess som ibland finns mellan myndigheter ej gälla när RKP efterfrågar information

<sup>1</sup> Se ex. Brå, Rapport 2011:20, s. 9 & 51 & Regeringsskrivelse 2011/12:39.

<sup>2</sup> Se ex. Brå, Rapport 2011:20, s. 9 & 51 & Regeringsskrivelse 2011/12:39.

**Fel! Okänt namn på**

i fall kopplade till organiserad brottslighet. Vi förordar även att Rikskriminalpolisen får ett eget anslagsområde för att tydliggöra deras särställning.

## Deltagande i kriminell organisation (DIKO)

### Ny brottskategori

En ny lagstiftning mot ”deltagande i kriminell organisation” (DIKO) bör införas. Denna ska innefatta deltagande i kriminell organisation eller nätverk samt uppvisande av kriminellt mönster. Miniminivån på straffvärdet ska vara högt och maxstraffet för grovt DIKO ska kunna ge riktigt livstidsstraff. Vidare ska inte villkorlig frigivning tillämpas. Utvisning efter avtjänat straff ska göras obligatoriskt om den dömda är utländsk medborgare.

### Inför möjlighet att åtala och fälla för organiserad brottslighet utan att binda vid specifikt brott

Det centrala i vårt förslag handlar om att införa möjligheten att åtala och fälla en person utan att denna behöver bindas vid ett specifikt brott. Istället ska det, i fall av organiserad brottslighet, kunna räcka med att personen i fråga uppvisar ett kriminellt mönster av deltagande i en kriminell organisation eller nätverk (DIKO-brott).

Idag är det nämligen det så kallade ”fotfolket” som fälls i domstol medan de drivande bakom ett kriminellt nätverk slipper undan då domstolen inte kan binda personerna vid något specifikt brott. För att ta krafttag mot den organiserade brottsligheten behöver vi införa nya möjligheter att komma åt ledande och nyckelpersoner i den kriminella världen och ovanstående åtgärd är ett led i detta.

Med vårt förslag blir det således olagligt att vara medlem i en kriminell organisation såväl som att vara en del av dess verksamhet eller aktiv i ett kriminellt nätverk. Denna typ av lagstiftning finns sedan 70-talet i bland annat USA och går där under beteckningen Racketeer Influenced and Corrupt Organizations (RICO). RICO-lagar har bland annat använts effektivt för att bekämpa de kriminella nätverk som tidigare härjade i New York. Enligt uppgifter som framkommit från den amerikanska kongressens utredningstjänst utgör RICO den enskilt viktigaste lagen i USA rörande bekämpande av organiserad brottslighet.

Förslaget måste utredas och på vilket sätt mönstret av deltagande i organiserad kriminalitet ska definieras måste noga framgå av lagstiftningen.

### Utvidgat förverkande vid DIKO

Lagstiftningen om förverkande är idag alldeles för snäv. Tillgångar som är utbyte av en icke närmare specificerad brottslig verksamhet får endast förverkas om någon döms för ett brott för vilket är föreskrivet sex års straffvärde eller för ett fåtal specificerade brott med endast en aning sänkt bevisbörda (36 kap. 1 b § BrB).

## Fel! Okänt namn på

Vi föreslår att när någon fälls för DIKO ska dennes samtliga tillgångar beslagtas och undersökas. Om den dömden inte kan ge en kontrollerbar förklaring, styrkt med handlingar eller motsvarande till hur tillgången förvärvats lagligt kommer de beslagtagna tillgångarna att förverkas. Även tillgångar som är skrivna på någon annan, men nyttjas av den dömda, ska sättas under samma kontroll. Om rätten finner det troligt att den som tillgångarna är skrivna på agerar så kallad "målvakt" åt den dömden, ska tillgången förverkas. Även legala företag som har sitt ursprung från illegala pengar ska kunna förverkas.

Dessa förslag är nödvändiga för att rättsväsendet ska kunna agera mot grovt kriminella som flagrant gör stora vinster på sin kriminella livsstil men i nuläget ligger steget före rättvisan. De utökade befogenheterna är inte tänkta att drabba vanliga medborgare som vare sig är grovt kriminella eller befattar sig med tillgångar från grov kriminell verksamhet. De är dock menade att drabba grova brottslingar kraftfullt och markera att det inte ska löna sig att ägna sig åt brott.

### **Nolltolerans mot övergrepp i rättssak**

Antalet anmälda övergrepp i rättssak har ökat markant under 2000-talet<sup>3</sup>. Samtidigt, såsom Åklagarmyndigheten framhållit<sup>4</sup>, är det en grundläggande förutsättning för en effektiv brottsbekämpning och lagföring att målsägande och vittnen inte drar sig för att infinna sig till förhandling.

Övergrepp i rättssak bör när det handlar om organiserad brottslighet i ännu högre utsträckning klassas som allvarligt än vad som nu är fallet. Detta eftersom kriminella nätverk och organisationer har, eller kan uppfattas ha, större möjligheter att sätta sina hot i verket och därmed också större möjlighet att påverka viljan att polisanmäla brott, avlägga vittnesmål och liknande.

I nuläget kan övergrepp i rättssak, om det anses ringa, endast föranleda böter eller fängelse i högst sex månader. För att öka tryggheten för brottsoffer och vittnen, samt för att markera skarpt mot dem som överväger att begå övergrepp i rättssak, bör lagstiftningen modifieras angående straffpåföljden.

Lagändringens betydelse bör göra gällande att övergrepp i rättssak i DIKO-rättegång aldrig får betraktas som ringa och därmed alltid ska leda till fängelsestraff.

### **Inför kronvitnesssystem**

Ett kronvitnesssystem bör upprättas för tillämpning vid misstanke om organiserad brottslighet. Kronvitnesssystem används av många europeiska länder, närmast oss Danmark, Norge och även till viss del Finland, och medger strafflindring beträffande kronvitnessens egna brott. En av systemets största fördelar är att det ökar incitament för brottsbelastade uppgiftshållare att träda fram och bidra till att lösa svårutredd organiserad brottslighet. Mot kronvitnesssystem kan invändas att bevisvärdet och i förlängningen också systemets effektivitet

<sup>3</sup> SOU 2009:78, s. 97–98.

<sup>4</sup> Regeringens proposition 2011/12:63, s. 12.

## Fel! Okänt namn på

minskar vid angivelser av andra eftersom detta kommer att bli ett incitament till att tillskansa sig fördelar genom falska vittnesmål.<sup>5</sup>

Vi menar dock att kronvittnet samtidigt tar en mycket stor risk i form av en påtaglig hotbild från den kriminella organisationen och att eventuellt aldrig mer kunna leva ett normalt liv. Vittnet kan även bidra till att uppvisa sin egen brottslighet. Invändningen kan därför inte helt godtas.

Vidare vill vi se ett restriktivt kronvitnesssystem som endast får nyttjas för att utreda organiserad brottslighet. Systemet ska främst användas vid konkreta kontrollerbara bevis såsom uppgifter om t.ex. var ett mordvapen gömmts eller när en narkotikaaffär kommer att ske.

Kronvittnet ska åtnjuta två fördelar. För det första ska strafflindring ges om vittnesmålet lett till verifierbara resultat. Strafflindringen bör i somliga fall inte medges vid vålds- och sexualbrott på grund av vikten av upprättelse för brottsoffret. För det andra ska kronvittnet uppgå i polisens personskyddsprogram och inom rimliga gränser få ekonomisk ersättning för kostnader för nyetablering vid ny ort samt för inkomstbortfall till följd av hot och risker som samarbetet med rättsväsendet har medfört.

## Utökat vittnes- och brottsofferskydd

Det finns en utbredd vilja inom rättsväsendet att kraftigt förbättra omhändertagandet av vittnen och offer. Detta är av särskild vikt i fall där man ska bekämpa organiserad brottslighet, eftersom ett vittne i sådana fall är ännu mer utsatt.

För att bättre komma tillrätta med de brister som bland annat Advokatsamfundet gett uttryck för bör Rikskriminalpolisen få ansvar för uppgiften att hantera hela processen för vittnen rörande DIKO-fall. Detta ska innefatta personskydd, transport till och från rättegång, vittnesskyddsprogram och bemötande i allmänhet. Det blir då Rikskriminalpolisens uppgift att ta hand om vittnet under hela processen och också, i de fall det behövs, efter avslutad rättegång.

Stockholm den 3 oktober 2012

*Jimmie Åkesson (SD)*

*Kent Ekeröth (SD)*

*Björn Söder (SD)*

*Mattias Karlsson (SD)*

<sup>5</sup> För en analyserande sammanfattning se Löf, Annie (2011) *Ett svenskt kronvitnesssystem? Billighetsskålen och en ny strafflindringsgrund*. Examensarbete Juridiska fakulteten, Lunds universitet. s. 38–49.